

SLUTRAPPORT

Malax kommun

Kontaktperson: kommundirektör Jenny Malmsten

VN/19394/2020

Ett strategiskt val – offentligt byggande i trä

Innehåll

Sammandrag	3
Bakgrund och mål.....	3
Parter och metoder i projektet	3
Projektets resultat	3
Evenemang för att främja byggande i trä	3
Strategi för hållbar utveckling och byggnadsstrategisk checklista.....	4
Projektets verkningar	5
Kommunikation och resultat.....	5
Resultatens hållbarhet och utnyttjande av dessa	6
Ekonomisk rapport	6
Rekommendationer inför framtida projekt och program	7
Slutsatser/sammanfattning av projektet och de främsta resultaten.....	7
Bilagor:.....	7

Sammandrag

Ett strategiskt val – offentligt byggande i trä har som syfte att främja offentligt byggande i trä genom att sprida best practise kring byggnadsprocesser som gäller bl.a. byggande i CLT och ta fram en strategi för hållbar utveckling, som också innehåller en byggnadsstrategisk del.

Bakgrund och mål

Trä har blivit ett dominerande byggmaterial inom Malax kommun under de senaste åren. Det har skett på inrådan av huvudplanerare - inte som ett strategiskt val. Genom det här projektet ville kommunen lyfta frågor kring hållbar utveckling och åstadkomma en mer strategisk besluts- och upphandlingsprocess kring byggande i trä.

Under 2021 byggdes en helt ny skolfastighet, Gymnasiet i Petalax. Fastigheten har både ytter- och mellanväggar i korslaminerat timmer (CLT). Det är den första offentliga byggnaden i CLT i regionen. Byggprojektet gav kommunen en ypperlig möjlighet att förevisa både för invånare, andra kommuner och utbildningsanordnare hur byggprocessen går till och vilka frågor som bör beaktas när man bygger i CLT. Därmed har denna gymnasiefastighet haft en central roll i projektet.

Projektets mål kan sammanfattas i följande punkter:

- skapa en strategi för hållbar utveckling med mål och verktyg för Malax kommun.
- sprida information och best practice om byggande i trä och CLT i synnerhet till andra kommuner och aktörer.
- sprida information om klimatstrategiskt arbete och dess koppling till byggande i trä

Parter och metoder i projektet

Projektet genomfördes av Malax kommun.

I projektet har sakkunniga hörts från olika organisationer, speciellt i syfte att ta fram en så bra strategi för hållbar utveckling som möjligt. Till evenemangen har bjudits in aktörer i regionen, bl.a. utbildningsaktörer, entreprenörer och kommuner, som är i nyckelposition för att förverkliga offentligt byggande i trä.

Projektets resultat

Evenemang för att främja byggande i trä

Projektet har förlöpt väl, trots de utmaningar coronapandemin föranlett. Coronapandemin har dock begränsat möjligheterna att planera och verkställa fysiska evenemang fullt ut.

Under våren hölls därför det första evenemanget som ett webbaserat evenemang, med en webinariedel och en digital guidad rundtur på byggarbetsplatsen för gymnasiefastigheten i CLT. I seminariet deltog 14 personer.

Under webinariet berättade huvudarkitekt Johan Ångerman om planeringen av fastigheten, vi fick ta del av huvudentreprenören Wasacons erfarenheter av byggprojektet och kommundirektör Jenny Malmsten och teknisk direktör John Södergran redogjorde från kommunens sida för byggprocessen och kommunens strävanden gällande byggande i trä och hållbar utveckling. Seminariet riktade sig i första hand till utbildningsanordnare och entreprenörer. Den guidade rundturen finns även på kommunens webbplats.

I augusti ordnades ett fysiskt evenemang, där vi bjöd in framför allt kommuner och utvecklings- och näringslivsbolag att komma och bekanta sig med gymnasiefastigheten. Vi besökte även Knattebo daghem, som är en annan fastighet i trä i kommunen. Under evenemanget diskuterades hållbar utveckling och vi utbytte best practise och diskuterade hur vi tillsammans kan samarbeta och inspirera varandra kring hållbarhetsarbetet i regionen. I evenemanget deltog 22 personer.

Därtill har kommunen presenterat projektet vid andra tillfällen, bl.a. i oktober presenterades projektet och byggande i trä på Skogscentralens seminarium under Bygga & Bo-mässan i Botniahallen. Presentation hölls på svenska på förmiddagen och på finska på eftermiddagen. Detta tillfälle riktade sig till skogsägare, mässbesökare och andra intresserade av byggande i trä.

Gymnasiefastigheten blev klar sommaren 2021 och invigdes 3.12.2021, då även guidade rundturer för allmänheten ordnades.

Strategi för hållbar utveckling och byggnadsstrategisk checklista

Strategin för hållbar utveckling inklusive byggnadsstrategisk checklista har tagits fram under projekttiden och godkändes enhälligt i kommunfullmäktige 15.11.2021.

Strategin har utarbetats sektoröverskridande, så att kommunens alla verksamheter har varit delaktiga. Processen har skett i samarbete med projektarbetsgruppen, kommunens förtroendevalda, tjänstemän och anställda i kommunen samt i samarbete med sakkunniga. Strategin har behandlats i sektionen för samhällsutveckling, kommunstyrelsen och fullmäktige, utlåtanden har begärts in från kommunens nämnder, direktioner och påverkansorgan (äldreråd, ungdomsfullmäktige och rådet för personer med funktionsnedsättning) och strategin har varit till påseende på kommunens webbplats och invånare har getts möjlighet att lämna kommentarer på strategin.

Två workshoppar för förtroendevalda och tjänstemän har ordnats. Den första workshoppen ordnades digitalt på våren via Teams och där diskuterades vad strategin ska innehålla och slogan "Det ska hålla i 100 år" myntades. 27 personer deltog. I den andra workshoppen, som ordnades på hösten, presenterades förslaget till hållbarhetsstrategi för nya förtroendevalda och man diskuterade kommunstrategin och hur hållbarhetsstrategin ska utgöra en central del av kommunstrategin. Detta var ett fysiskt evenemang, i vilket deltog 17 personer.

Under processen med strategin och den byggnadsstrategiska checklistan har flertalet sakkunniga hörts, bl.a. byggnadsarkitekt Johan Ångerman, projektchef inom cirkulär ekonomi Göran Östberg vid Vasaregionens utvecklingsbolag VASEK, Borgå stads expert på hållbar

utveckling Sanna Päivärinta samt Marthaförbundets ekologirådgivare Anita Storm och Marthaförbundets projektledare för Östersjön 2.0 Roosa Mikkola.

Kommundirektören och tekniska direktören har även diskuterat hållbarhetsarbetet och den byggnadsstrategiska checklistan med kolleger i regionen och gjort ett studiebesök till Borgå stad för att bekanta sig med deras hållbarhetsarbete och byggande i trä.

Projektets verkningar

Projektet kan anses ha haft en relativt stor genomslagskraft. I media har Gymnasiet i Petalax och/eller kommunens hållbarhetsarbete under projekttiden lyfts många gånger. Artiklar har publicerats i bl.a. Yle, Vasabladet, Kommuntorget, Kommunens informationstidning och i flertalet inlägg i sociala medier. Bygga i trä-ambassadörerna har även följt processen och publicerat inlägg på Gymnasiet i Petalax instagram, vilket också delats i Malax kommuns sociala medier under projekttiden. Verkningarna märks även av att kommunen kontaktas av andra aktörer, som vill höra mer om just vårt strategiska arbete kring byggande i trä, erfarenheterna av byggande i CLT och förfrågningar om att besöka gymnasiet – vilket vi gärna tillmötesgår och förevisar fasigheten även framledes.

Kommunens strategi för hållbar utveckling kommer att bli en del av kommunstrategin, vars uppdatering ska vara klar till sommaren 2022.

I kommunens budget 2022 har anslag för åtgärder för att främja klimatmålen beaktats, bl.a. ca 50 000 euro år 2022 för sanering av vägbelysning och anslag för att förbättra energiprestandan i fastigheter finns, förutom att en stor del av åtgärderna planeras ske inom ramen för sedvanlig budget. Arbetet är långsiktigt och fortgående.

Den byggnadsstrategiska checklistan, som tagits fram och godkänts av kommunfullmäktige, kommer att förändra kommunens hantering av upphandling av planerings- och byggnadsentreprenader i grunden. Följande byggnadsprojekt som kommer att genomföras är en upphandling av planeringen av ett daghem 2022, där checklistan första gången testas i praktiken.

Kommunikation och resultat

En kommunikationsplan gjordes upp inledningsvis i projektet och kommunikationsplanen har följts. Kommunikationsåtgärderna har skett delvis med hjälp av köptjänster från kommunikationsbyrå.

Många reportage, inlägg och diskussioner har förts i olika sammanhang, även som del av andra frågor, eftersom hållbarhetsarbetet genomsyrar hela verksamheten. Gymnasiefastigheten har väckt stort intresse och har fått stor synlighet, och det mediala intresset kring fastigheten, liksom intresset från andra kommuner, aktörer och organisationer har varit stort.

Kommunen har förutom i sociala medier och media informerat om sitt hållbarhetsarbete och resultaten på webbsidan, där en egen sida för hållbar utveckling och projektet byggts upp.

Ett plock nedan av vad som gjorts gällande kommunikation:

- Pressmeddelanden har sänts ut på finska och svenska till de regionala medierna
- Föreläsning om projektet och att bygga i trä har skett i olika sammanhang, bl.a. under kommunförbundets föreläsning om hållbarhet och på Bygga & Bo-mässan i Österbotten.
- Artiklar om gymnasiet i Petalax och/eller kommunens nya hållbarhetsstrategi har publicerats i flera medier, bl.a. Vasabladet, svenska Yle, Kommuntorget, Malaxinfo m.fl.
- Tre vloggar har gjorts inom ramen för projektet. Vloggarna finns på kommunens webbplats, facebook och instagramkonto. Vloggarna har setts av i snitt 200-300 personer/vlogg.
- Studerande vid gymnasiet i Petalax har publicerat instagram-inlägg på gymnasiets webbplats under hela byggprocessen. Inläggen har gillats av 150-600 personer/inlägg och även delats vidare.

Resultatens hållbarhet och utnyttjande av dessa

Resultaten av projektet är hållbara och utnyttjas av såväl kommunen som andra aktörer i regionen. Projektet och dess resultat är väl förankrade politiskt i kommunen, vilket syns i såväl budgeten för kommande år som i arbetet med kommunstrategin, där kopplingen till strategin för hållbar utveckling kommer att vara tydlig. Eftersom strategin utarbetats sektoröverskridande och regionens samarbetspartners har fått god kännedom om det arbete som görs i kommunen, så upplever jag att andra har inspirerats och best practice delats mellan olika aktörer.

Genomförande av åtgärderna i enlighet med hållbarhetsstrategin och den byggnadsstrategiska checklisten kräver resurser. Det finns en politisk vilja att genomföra och satsa på åtgärderna, vilket även märks i budgetprocess och kommunstrategiarbetet. För att genomföra flera åtgärder parallellt i en relativt snabb takt krävs även extern finansiering till viss del. Eftersom åtgärderna är i linje med regeringsprogrammets målsättningar om klimatneutralitet, ser jag det även möjligt att erhålla extern projektfinansiering för delar av förverkligandet. Vi har redan inlett ett nytt projekt med stöd av miljöministeriet "Energioptimering i fastigheter – ett steg mot en hållbar framtid".

Framöver kommer upphandlingen i kommunen att stödas av den byggnadsstrategiska checklisten som innehåller 48 punkter, som alltid ska gås igenom innan en upphandling inleds. Det kommer att bidra till att minska de ekologiska fotavtrycken av fastigheten och verksamheten under hela livscykeln. Genom checklisten påminns upphandlande enhet att beakta och ta ställning till alla centrala aspekter, så som materialval utifrån ett långsiktigt perspektiv och med kunskap om hur det åldras och underhålls, analys av projektet ur ett hållbarhetsperspektiv före upphandling inleds, utnyttja förnyelsebar energikälla för uppvärmning etc.

Projektet har ökat kompetensen kring byggande i CLT i regionen. Kunskaper och erfarenheter överfördes i samband med studiebesöken, informationsspridningen på sociala medier och webb och det mediala intresset för fastigheten och byggprocessen.

Ekonomisk rapport

Projektet har en totalbudget på 40 000 euro, varav miljöministeriets stöd utgör 70 %. Totalt användes 39 600 euro. Projektets planerade åtgärder har förverkligats. Köptjänsterna har

underskridits medan personalkostnader överskridits en aning. Den största bidragande orsaken till detta är att köptjänster inte behövt användas i den utsträckning som planerats, då experter i stor utsträckning delat med sig av sin sakkunskap och bidragit till arbetet inom ramen för sina egna arbeten som rådgivare eller experter i andra organisationer. De har därmed inte fakturerat kommunen för det stöd de gett. Däremot har den egna arbetsinsatsen av kommunens personal varit något högre än beräknat, vilket dock ses som positivt då strategin därmed blivit känd och väl förankrad i organisationen. I övrigt motsvarar utfallet långt budgeten.

Rekommendationer inför framtida projekt och program

Projektet har varit mycket konkret, med en tydlig målsättning och sammanhängande åtgärder vilket underlättat genomförandet. Eftersom projektet genomförts långt av befintlig personal har genomslagskraften av det strategiska arbetet internt i organisationen och externt genom olika befintliga nätverk varit stort. Samtidigt är det krävande att vid sidan om andra uppgifter förverkliga och administrera projekt. Därmed är även en lärdom att alltid överväga att anställa särskild personal i projekt, såvida projektet inte förutsätter en god kännedom och insikt i organisationens förvaltning och verksamhet från tidigare. I detta projekt, som hade tydliga kopplingar till politisk ledning, strategier och förändring av arbetssätt var det dock en fördel att arbetet förverkligades av den högsta ledningen i nära samarbete med övrig personal.

Slutsatser/sammanfattning av projektet och de främsta resultaten

Projektet har genomförts med stort engagemang i kommunen och stort intresse runtom. Projektet har även resulterat i fortsatta åtgärder i kommunen.

Resultat kan sammanfattas i följande punkter:

- Strategi för hållbar utveckling och byggnadsstrategisk checklista klar, se <https://www.malax.fi/forvaltning-och-politik/hallbar-utveckling/ett-strategiskt-val-offentligt-byggande-i-tra/strategi-for-hallbar-utveckling>
- Studiebesök/seminarium kring byggande i trä har ordnats inom ramen för projektet för aktörer i regionen. Guidad rundtur och vloggar kan ses här: <https://www.malax.fi/forvaltning-och-politik/hallbar-utveckling/ett-strategiskt-val-offentligt-byggande-i-tra/vloggar-och-videor>
- Ökad kunskap och kännedom om byggande i trä och framför allt i CLT bland de regionala aktörerna.
- Fortsatta åtgärder i kommunen för att främja hållbar utveckling och klimatmålen.
- En mer strategisk besluts- och upphandlingsprocess framledes i kommunen, vilket kommer att främja hållbara materialval och byggande i trä.
- Ökat byggande i trä i kommunen, eftersom byggande i trä härefter är ett strategiskt val.

Bilagor:

- Utdrag ur bokföringen (huvudbok för 2020 och 2021)
- Arbetstidsredovisning